

БОНЯК Валентина Олексіївна

завідувач кафедри

теорії та історії держави і права

Дніпровського державного

університету внутрішніх справ,

доктор юридичних наук, професор

ЗМІСТ ПРИПИСУ, ЗАКРІПЛЕНОГО В ч. 4 ст. 55 КОНСТИТУЦІЇ УКРАЇНИ, В АСПЕКТІ ст. 56 ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО КОНСТИТУЦІЙНИЙ СУД УКРАЇНИ»

У тезах доповіді визначено за мету розкрити зміст положення, закріпленого законодавцем у ч. 4 ст. 55 Основного Закону Української держави в аспекті ст. 56 Закону України «Про Конституційний Суд України».

У червні 2016 р. суб'єктом законотворчості – Верховною Радою України було прийнято Закон України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)». Ці зміни здебільше торкнулися змісту Розділів Конституції України під назвою «Правосуддя» та «Конституційний Суд України». Водночас було доповнено або ж змінено редакцію ряду статей й інших розділів Основного Закону. Зокрема, ст. 55 Розділу II «Права, свободи та обов'язки людини і громадянина» була доповнена новою частиною, зміст якої зводиться до такого: «Кожному гарантується право звернутись із конституційною скаргою до Конституційного Суду України з підстав, установлених цією Конституцією, та у порядку, визначеному законом» (ч. 4 ст. 55) [1]. Тобто законодавець вперше закріпив на конституційному рівні таку можливість кожної людини.

На розвиток вищевказаних положень у 2017 році суб'єкт законотворчості прийняв Закон України «Про Конституційний Суд України», де у ст. 56 під назвою «Суб'єкт права на конституційну скаргу» визначив, що:

а) таким суб'єктивним юридичним правом наділений кожен, хто вважає, що застосований в остаточному судовому рішенні в його справі Закон України (його окремі положення) суперечить/суперечать Основному Закону держави;

б) такою особою може бути виключно фізична особа, а не юридичні особи публічного права (ч. 1 ст. 56) [2].

Аналіз вищенаведених теоретичних положень, що відображають правовий феномен суб'єктивного юридичного права, як елемента правовідносин, дає підстави для судження про те, що така можливість звернутися з конституційною скаргою являє собою надану праводієздатному суб'єкту конституційно-правовими нормами з метою захисту порушених неконституційним законом його прав та законних інтересів, а також прав та законних інтересів інших осіб. Тобто таке право являє собою міру можливої поведінки в конституційно-правових відносинах. Така поведінка виявляється у

зверненні до Конституційного Суду України, а саме у поданні конституційної скарги. Своєю чергою вказаному зверненню кореспондує обов'язок органу конституційної юрисдикції, як зобов'язаної сторони цих відносин, розглянути подану скаргу по суті та ухвалити по ній правосудне рішення.

Здійснений аналіз змісту конституційного положення, що знайшло відображення у ч. 4 ст. 55 Основного Закону Української держави, та відповідно до законодавчого припису, вміщеного у ст. 56 Закону України «Про Конституційний Суд України», а також аналіз доктринальних джерел, предметом дослідження яких стали система права та її елементи; правовий статус людини і громадянина та його елементи; правові відносини та їх структура, дозволили визначити зміст припису, закріпленого в ч. 4 ст. 55 Конституції України, а саме так інтерпретувати термінопоняття «право кожного на звернення з конституційною скаргою до Конституційного Суду України»:

1) досліджуване поняття, як інститут конституційного права (в аспекті теорії системи права), являє собою сукупність правових норм, що: а) містять визначення поняття конституційної скарги; б) вимоги до змісту і форми такого виду юридичного документа; в) визначають підстави та суб'єктів його подання, умови прийнятності; г) регламентують процедуру прийняття до розгляду органом конституційного контролю й вирішення справи по суті;

2) в аспекті теорії правового статусу людини і громадянина досліджуваний феномен – це структурний елемент такого статусу, що являє собою гарантовану державою можливість кожного, хто вважає, що застосований в остаточному судовому рішенні в його справі закон суперечить Основному Закону України, звернутися до Конституційного Суду України з конституційною скаргою;

3) через призму теорії правовідносин – це суб'єктивне юридичне право. Воно являє собою надану праводієздатному суб'єкту конституційно-правовими нормами з метою захисту порушених неконституційним законом його прав та законних інтересів, міру можливої поведінки такого суб'єкта в конституційно-правових відносинах, яка виявляється у поданні до Конституційного Суду України конституційної скарги, якій, в свою чергу, кореспондує обов'язок органу конституційного контролю (він виступає зобов'язаною стороною у цих правовідносинах), розглянути таку скаргу по суті й ухвалити по ній правосудне рішення [3, с. 175].

Отже право кожного на звернення з конституційною скаргою до органу конституційної юрисдикції України у статичній формі являє собою інститут конституційного права та елемент правового статусу людини, а у динаміці є елементом конституційно-правових відносин.

1. Конституція України від 28.06.1996. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141 (зі змінами). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254>.

2. Про Конституційний Суд України: Закон України від 13.07.2017 № 2136-VIII (зі

змін. та допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 35. Ст. 376.

3. Боняк В. О., Єрмоленко Я. В. Конституційна скарга як юридична гарантія прав і свобод людини в Україні: монограф. / В. О. Боняк, Я. В. Єрмоленко. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2022. 196 с.

СЕРЬОГІН Віталій Олександрович
декан юридичного факультету
Харківського національного
університету імені В.Н. Каразіна,
доктор юридичних наук, професор

ЦИФРОВИЙ КОНСТИТУЦІОНАЛІЗМ: КОНСТИТУЦІОНАЛІЗМ В ЕПОХУ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Традиційний державно-орієнтований конституціоналізм не встигає за викликами і небезпеками, властивими цифровій революції. Цифровий код збільшує часто обговорюваний (само)руйнівний потенціал капіталістичної економіки, демократичної політики, автономної науки, новітніх технологій і навіть традиційних релігій. Цифровізація прискорює внутрішні експансивні тенденції функціональної диференціації: одночасну політизацію, монетизацію, науковізацію та юридизацію суспільства. Капіталізм стеження, інформаційна влада, політична радикалізація соціальних мереж – це лише деякі прояви комунікативної динаміки, яка посилюється із застосуванням цифрового коду.

На тлі цих тенденцій формується якісно новий напрям політико-правової науки, який отримав назву «цифровий конституціоналізм» [1-3]. Він порушує питання про те, чи можуть фундаментальні принципи конституціоналізму, зокрема поділ влади, демократія, основні права, верховенство права тощо також бути встановлені в цифровому світі.

Звісно, названі принципи і цінності «традиційного» або «аналогового» конституціоналізму потребують переосмислення і переформатування, щоб вони могли реагувати на нові виклики інформаційного суспільства, у т.ч. на руйнівний потенціал цифрових комунікацій. Таким чином, цифровий конституціоналізм виходить за межі конституціоналізму, орієнтованого на державу як суверенну політико-правову організацію публічної влади, одразу в двох площинах: по-перше, він долає національний/транснаціональний поділ, по-друге, він певним чином «знецінює» поділ між державою та суспільством. Таким чином, він поєднує в собі національно-державний, глобальний (міжнародний) та громадський (в сенсі громадянського суспільства) аспекти політико-правового регулювання суспільних відносин.

Цифровий конституціоналізм описує політичний процес закріплення прав і принципів у глобальному управлінні цифровими технологіями, зокрема Інтернетом; він описує не фактичні правові конституції, а юридичні дискусії